

TRIBUNE

Nieuwsblad van de SP • jaargang 59 • nr.3 • maart 2023 • € 1,75
www.sp.nl

NEDERLAND
NAAR DE TERING
DOOR
PRIVATISERING

INDUSTRIË
VOOR
IEDERE
GENERATIE

SP.

MAAL
ENERGIE
IN DE
MARKT

SP.

VOLKSPROTEST!

ENERGIEBEDRIJVEN VAN DE MARKT

SP.

OMDAT HET ANDERS MOET

DE SP ZET ZICH IN VOOR MENSELIJKE WAARDIGHEID, GELIJKWAARDIGHEID EN SOLIDARITEIT

TRIBUNE IS EEN
UITGAVE VAN DE
SOCIALISTISCHE
PARTIJ (SP) EN
VERSCIJNT
11 MAAL
PER JAAR

Redactie
Xander Topma (h), Bart Linssen
Tijmen Lucie, Anne-Marie Mineur
Peter Sas

Vormgeving
Maurits Gemmink, Nenad Mečava

Aan dit nummer werkten mee
Wiebe Kiestra, Lenn, Anouk Pross
Ronald van Raak, Karen Veldkamp
Peter Verschuren, Joshua Versijde

Collage omslag
foto's Wiebe Kiestra
montage Maurits Gemmink

De Tribune op Internet
sp.nl/tribune

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
Losse nummers € 1,75.
SP-leden ontvangen de
Tribune gratis.

SP algemeen
T (088) 243 55 55
F (033) 462 55 12
sp@sp.nl
sp.nl

**Abonnementen- en
ledenadministratie**
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 40
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Snouckaertlaan 70
3811 MB Amersfoort
T (088) 243 55 42
F (033) 462 55 12
E tribune@sp.nl

**De Tribune in
gesproken vorm**
Belangstellenden voor
de Tribune op cd kunnen
contact opnemen met
de SP-administratie.

Incasso contributie

Veel leden van de SP betalen hun contributie via een incassomachtiging. Sinds 1 oktober 2013 incasseert de SP het bedrag van de contributie in de eerste week van elk kwartaal. Daarbij vermelden we, conform wettelijke regels het betreffende lidnummer en het zogeheten incassanten-ID van de SP, te weten [NL86ZZZ403462460000](https://www.nl86ZZZ403462460000). Bij vragen over contributie-inning, kunt u contact opnemen met de ledenadministratie van de SP, via (088) 243 55 40 of administratie@sp.nl

Tenzij anders vermeld, is op de inhoud van deze publicatie de Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Nederland licentie van toepassing. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl>

IN DIT NUMMER

Leefsituatie arbeidsmigranten moet beter

SP'er Simon Zandvliet boekt daverend succes

6

Energiebedrijven van de markt getrokken

Fotoverslag van het Volksprotest

10

Paul Peters Fotoprijs

Winnaar portretteert generatie Z

17

Gesponsorde energiebedrijven

Financiële hangmat zonder weerga

22

Inflatie beteugeld

Biedt de prijzenwet uitkomst?

25

4 Actueel: Vermagerde basisbeurs komt terug

14 De roep om radicale democratisering

28 LinksVoor: Multitalent Jente van Eck wil een voorbeeld zijn

29 De SP van toen tot nu:

1976 Het politieke roer omgegooid

20, 21 Nieuws 30 Prikbord 31 Puzzel 32 Uitgelicht

Ga stemmen en neem iemand mee!

Op 15 maart kunnen we bij de Provinciale Statenverkiezingen samen laten zien dat het anders moet. Met een stem op de SP kun je het beleid in de provincie socialer maken en kunnen we slechte plannen van het kabinet Rutte in de Eerste Kamer tegenhouden.

Want dat het anders moet is duidelijk. Volgens Rutte leven we in het rijkste land ter wereld, maar intussen stijgt het aantal mensen zonder dak boven het hoofd, dat gebruik moet maken van de Voedselbank en de rekeningen nauwelijks kan betalen.

Dat het anders kan is ook duidelijk. Er worden enorme winsten gemaakt. Laten we stoppen met die winsten geven aan rijke aandeelhouders maar laten we deze winsten inzetten om de kosten voor de boodschappen, energie en vervoer te verlagen.

Op ons Volksprotest trokken we symbolisch de energiebedrijven van de markt. Want energie is een basisvoorziening en hoort niet op de markt. Net zoals onze zorg en openbaar vervoer! Bij de Provinciale Statenverkiezingen kunnen we hier verandering in brengen.

Maar veel mensen hebben geen vertrouwen meer in de politiek. En dat is begrijpelijk als de politiek steeds niet aan jouw kant staat. Maar daar kunnen we samen verandering in brengen. Door te kiezen voor een andere, eerlijke politiek. Door te kiezen voor democratisering van wat van ons allemaal is. Door het organiseren van solidariteit in plaats van tweedeling.

Door 15 maart SP te stemmen.

En neem iemand mee als je gaat stemmen!

Lilian Marijnissen
fractievoorzitter SP

BASISBEURS KOMT VERMAGERD TERUG

‘PECHGENERATIE? NEE, SLACHTOFFERS VAN BEWUST VERKEERD BELEID!’

Op 11 juni 2022 demonstreerden de SP Jongeren op de Dam in Amsterdam samen met Lilian Marijnissen en Peter Kwint voor studiefinanciering en een fatsoenlijke compensatie.

‘Goed nieuws dat er weer een basisbeurs komt’, vindt SP-Kamerlid Peter Kwint. ‘Een mooie overwinning voor de studenten die daar hard voor geknokt hebben we die we als SP altijd gesteund hebben. Maar na het debat erover zit ik nog wel met twee graten in de keel’.

TOT 2016 KREGEN ALLE STUDENTEN een deel van hun studiefinanciering als basisbeurs: een bedrag dat ze niet terug hoefden te betalen na hun studie. Op voorstel van de toenmalige regering van PvdA en VVD werd daar een streep door gezet: dat bedrag moesten ze voortaan maar rentedragend gaan lenen. Het bezuinigingsvoorstel werd aangenomen met de opmerkelijke steun van oppositiepartijen GroenLinks en D66.

‘Wat wij toen voorspelden is uitgekomen’, constateert Kwint: ‘Een enorme schulde-

nexplosie. In 2015 stond er 11 miljard euro uit aan studieschulden, nu 26 miljard: meer dan een verdubbeling in acht jaar. Dat leidt tot veel stress en ellende en maakt dat mensen ervan af zien om te gaan studeren. Het is echt weer gaan uitmaken of je ouders genoeg geld hebben om je te onderhouden tijdens je studie.’

› **Inmiddels erkent bijna heel politiek Den Haag onder druk van studentenacties dat er in 2015 een verkeerd besluit is genomen en komt de basisbeurs vanaf**

het komende studiejaar terug. Toch heb je twee graten in de keel...

‘Ja, de ene is de hoogte van de beurs en de andere het herstellen van de ellende van de afgelopen jaren. De beurs komt op 274 euro per maand voor uitwonenden: veel te laag. Dat is ongeveer het bedrag dat ik kreeg toen ik in 2002 met mijn studie begon. Terwijl een beetje studentenkamer al gauw 500 tot 600 euro doet, het collegegeld boven de 2000 euro ligt en alle prijzen enorm stijgen. Dan de compensatie: de studenten die hun beurs hebben moeten lenen krijgen een compensatie van zo’n 360 euro voor elk studiejaar zonder basisbeurs. Dat kost in totaal 1 miljard euro, niet meer dan zes procent van het bedrag waarmee de totale studieschulden zijn gestegen: een footje. Er wordt gesproken van de pechgeneratie. Maar het gaat niet om mensen die pech hadden: het gaat om slachtoffers van bewuste en verkeerde politieke keuzes!’

› **Dat heb je in het Kamerdebat helder verwoord, maar het haalde niets uit...** 'Helaas niet. Bij de coalitiebesprekingen voor het huidige kabinet hebben de partijen uitonderhandeld dat er 1 miljard per jaar beschikbaar is voor de basisbeurs

'Het is echt weer gaan uitmaken of je ouders wel genoeg geld hebben'

en eenmalig 1 miljard voor compensatie. Niemand weet waar die bedragen op gebaseerd zijn, er ligt geen enkele onderbouwing onder, maar de regeringspartijen bewogen in het debat geen millimeter. Zelfs het heel gematigde voorstel van de jongerenraad van de SER voor een beperkte verhoging van de basisbeurs en de aanvullende beurs voor studenten met ouders die weinig geld hebben werd afgeschoten.'

› **In 2015 stemden PvdA en GroenLinks voor afschaffen van de basisbeurs? Hoe zaten die partijen nu in het debat?** 'Acht jaar geleden koos de PvdA samen met de VVD voor een keihard bezuinigingsbeleid en wilde GroenLinks maar al te graag bewijzen dat ze toe was aan regeringsdeelname. Ze lieten toen de studenten in de kou staan. Ze erkenden nu ruitertlijk dat ze toen de verkeerde keuze gemaakt hebben.' •

tekst Peter Verschuren
foto Joshua Versijde

SP JONGEREN IN ACTIE VOOR HET MBO

De jongeren van de SP zijn momenteel bezig met een grote mbo-actie waarbij ze pleinen afgaan om daar van studenten te horen waar zij zelf tegenaan lopen. Daaruit blijkt dat het afschaffen van de basisbeurs veel problemen met zich heeft meegebracht. Studenten hebben stress door hoge schulden en maken zich zorgen over of zij hun studie en kamer iedere maand wel kunnen betalen. Niet voor niets hebben de SP Jongeren eerder al acties gevoerd tegen het afschaffen van de basisbeurs en vóór het terugbrengen ervan. De komende maanden gaan zij nog door met het verzamelen van reacties.

Deze ervaringen kunnen ook worden gedeeld via <https://doemee.sp.nl/mboactie>

Jannie Visscher
voorzitter SP

Vijfmaal winst

Deze Tribune verschijnt precies rond de verkiezingen van de Provinciale Staten. Lilian schreef al hoe belangrijk het is dat we allemaal ons steentje bijdragen om van die verkiezingen een succes te maken met een mooi resultaat op 15 maart. We gaan natuurlijk voor zetelwinst. Maar gelukkig hebben we de afgelopen tijd op meer fronten al veel winst geboekt.

Zo zien steeds meer mensen in dat het oliedrom was om onze energiebedrijven te verkopen en tekenden al meer dan 125.000 mensen onze volkspetitie om de energievoorziening weer in eigen handen te krijgen. Daar waar er eerst door sommigen nog hard gelachen werd om het idee van nationalisatie, sluiten nu meer en meer mensen hierbij aan.

Winst vind ik ook dat we in een paar jaar tijd een geweldig SP-belteam hebben opgebouwd. In een persoonlijk gesprek weten onze bellers mensen enthousiast te maken om met ons mee te doen.

En dan is er natuurlijk de *Winst van eerlijk delen*, het boek van Lilian waarin ze vlijmscherp laat zien waar het fout is gegaan in ons land. En hoe we de weg terug kunnen vinden. Lilian trekt volle zalen met haar boek-tour door het land. Zalen gevuld met mensen die ook vinden dat het echt anders moet.

Mooi is ook de ledenwinst van de afgelopen maanden. Sinds oktober groeien we iedere maand met honderden nieuwe leden. Veel van hen stemden al langer op de SP maar willen nu meer doen en onze partij sterker maken door het lidmaatschap. Iedereen heeft zo haar/zijn eigen redenen. Eén van de nieuwe leden verwoordde het als volgt: "Als een partij zo standvastig haar idealen nastreeft en ik die idealen deel, dan wordt het toch tijd?"

Laten we ons dus inzetten voor nog meer winst. Niet voor de bedrijven en aandeelhouders maar voor de mensen in Nederland waar we zij aan zij mee staan. •

PROVINCIAAL SP-VOORSTEL ARBEIDSMIGRANTEN AANGENOMEN

SIMON ZANDVLIET: 'MENSEN WORDEN KAPOTGEMAAKT DOOR LOUCHE FIGUREN DIE ALLEEN MAAR GELD WILLEN VERDIENEN.'

Op zijn laatste dag als SP-Statenlid in Overijssel diende Simon Zandvliet een eigen initiatiefnota in waarmee hij de leefsituatie van arbeidsmigranten wilde verbeteren. Na drie jaar onderzoek en schrijfwerk is zijn voorstel nu eindelijk aangenomen. 'Deze mensen en hun verhalen laten mij nooit meer los.'

Een initiatiefvoorstel schrijven is niet zomaar iets. Dat merk je ook als je het document van Zandvliet doorleest. Het zit goed in elkaar, is uitgebreid en uit alles blijkt dat hij zich enorm heeft verdiept in de materie en er veel tijd in heeft gestoken. Dit terwijl het om een probleem gaat dat voor hem, en voor vele anderen, lange tijd onzichtbaar was.

Het was een bericht vanuit SP-afdeling Raalte dat Zandvliet drie jaar geleden op het spoor zette: 'Ze benaderden mij omdat er van alles aan de hand was op vakantie-

park Old Heino, waar veel arbeidsmigranten wonen. We zijn daar toen naartoe gegaan om zelf te zien en te horen wat er speelde. Het was vernederend hoe daar met deze mensen werd omgegaan. De woonsituatie en arbeidsomstandigheden waren verschrikkelijk.'

Naar de burgemeester

Op hetzelfde moment had zich, samen met de lokale SP en FNV, ook een groep arbeidsmigranten verzameld om naar de burgemeester toe te gaan. Op die manier wilden ze aandacht vragen voor hun situatie.

‘Arbeiders worden tegen elkaar uitgespeeld terwijl de bedrijven er met de winsten vandoor gaan’

Zandvliet: ‘Ze vroegen de burgemeester om te helpen. Hij is toch ook hun burger-vader? Maar zijn reactie was dat hun arbeid wel nodig was maar dat ze absoluut niet op ondersteuning hoefden te rekenen. Hij wilde dus wel de lusten maar niet de lasten. Terwijl die lasten worden gecreëerd door de omstandigheden die de politiek zelf heeft veroorzaakt! Ik werd me toen toch woest. Dat was het moment waarop ik besloot om die woede om te zetten in iets goeds.’

Als Statenlid in de provincie Overijssel wist Zandvliet dat een eigen initiatiefvoorstel de beste manier zou zijn om iets aan de situatie te veranderen. Maar hij wist ook dat de problemen veelal onzichtbaar zijn voor de andere volksvertegenwoordigers. En dat het om een groep mensen gaat die niet kunnen stemmen, en waar je dus ook geen politiek voordeel bij hebt. Geen makkelijke klus dus om op die basis een voorstel aangenomen te krijgen. Daarom besloot Zandvliet om niet te starten in de vergaderzaal maar juist daarbuiten. Ook vond hij een opmerkelijke bondgenoot: Jan Jonker van de Overijsselse SGP.

Zandvliet: ‘Ik vertelde Jonker over mijn ervaringen bij het vakantiepark en hij begreep meteen waar ik het over had. We vonden het allebei verschrikkelijk, ik vanuit mijn socialistische waarden, hij vanuit zijn Bijbelse principes. Het lijkt misschien een gekke combinatie maar het bleek later ontzettend nuttig om dit samen te doen. Het voorstel is er echt beter door geworden.’

Stukgemaakt

Om een goed beeld te krijgen van de situatie van mensen, bezocht Zandvliet in de loop der tijd vele vakantieparken om daar met arbeidsmigranten te spreken. Hij hoorde daar schrijnende verhalen: ‘Ik sprak een vrouw die destijds 25 jaar oud was. Zij was in een woning gestopt met wildvreemde

mannen. Alsof dat niet kwalijk genoeg was, kreeg ze een telefoontje dat haar woonplek was weggegeven. Een kwartier laten stonden haar spullen op de stoep terwijl ze nergens anders naartoe kon gaan. Ook sprak ik een vrouw die corona had die alsnog verplicht werd om naar haar werk toe te komen, omdat haar Nederlandse collega ook corona had. De reden dat zij wel moest komen, is dat ze haar woning huurde bij haar werkgever en ze die anders kwijt was!’

Eén van de mensen die Zandvliet ontmoette, is zijn grote drijfveer geworden om het initiatiefvoorstel tot een succes te maken: ‘Maria is een meisje uit Tsjechië dat daar in de gehandicaptenzorg werkte. Dat is hetzelfde werk als wat ik toen deed. Maar haar moeder werd ziek en ze had geld nodig voor de verzorging. Ze werd toen benaderd met beloftes over een prachtig huis, een hoog loon en een eigen auto in Nederland. Omdat ze haar moeder wilde ondersteunen heeft ze dat contract toen getekend. Natuurlijk was de situatie in werkelijkheid compleet anders.’

Hij vervolgt: ‘In een wit busje werd ze naar het grote onbekende Nederland gebracht. Maar in plaats van in een eigen huis werd ze achterin een vakantiepark gepropt. En in plaats van goed werk ging ze van tijdelijke oproep naar tijdelijke oproep waarbij ze ieder moment ontslagen kon worden. En terugkeren naar Tsjechië kan ook niet meer. Ze heeft een schuld van 2000 euro bij het uitzendbureau voor de rit naar Nederland. Nu zijn we zeven jaar verder en is Maria geknakt, stukgemaakt. Ze was een lieve, vrolijke en zorgzame vrouw, en nu is ze depressief en heeft ze een drankprobleem omdat ze geen andere manier meer ziet om haar leven te verlichten. Dit is wat er onder onze neuzen gebeurt en dit is wat we nu toestaan in ons land. Mensen worden kapotgemaakt door louche figuren die alleen maar geld willen verdienen.’

Tegen elkaar uitgespeeld

Woedend is Zandvliet dan ook op de uitzendbureaus en bedrijven die misbruik maken van mensen zoals Maria: ‘In Raalte draait 85% van het Jumbo-distributiecentrum op arbeidsmigranten. Zij zorgen ervoor dat er brood in de winkels ligt, maar ondertussen worden ze aan alle kanten uitgebuit. Ze worden behandeld als stront. Dat is niet goed voor mensen, maar ook niet goed voor de economie. Niet voor die van ons, maar ook zeker niet voor de economie van het land van herkomst. Daar worden ook weer mensen ingevlogen om de gaten op te vullen die ontstaan doordat bedrijven hier goedkope arbeidskrachten naartoe halen. Daarnaast willen mensen natuurlijk veel liever in hun eigen land werken, dicht bij familie en vrienden, als ze maar een loon krijgen waar ze van kunnen leven. Deze hele omgang met mensen remt ook de ontwikkeling in die landen.’

Ook voor de Nederlandse werkenden is dit model pervers, zo stelt Zandvliet: ‘Het is oneerlijke concurrentie. Heb je in Nederland een huis en betaal je je verzekeringen en andere vaste lasten, dan heb je gewoon een behoorlijk loon nodig om dat te kunnen doen. Doordat dubieuze uitzendbureaus de arbeidsmigranten onderbetalen, kan hier dus nooit mee geconcurrereerd worden, want wat zij betaald krijgen is gewoon niet voldoende om in Nederland van te leven. Dat betekent dat mensen die nu niet werken maar dat wel zouden willen, dat gewoon niet kunnen omdat ze te duur zijn. Het is pure verdrukking, waarbij arbeiders tegen elkaar worden uitgespeeld terwijl de bedrijven er met de winsten vandoor gaan.’

Provincie in positie

De landelijke politiek, met de SP als koploper, is druk bezig om te kijken hoe arbeidsmigratie beter gereguleerd kan worden.

‘We hebben ambtenaren achter hun bureau weggesleept’

De provincie gaat daar niet over. Maar daar legt Zandvliet zich niet bij neer: ‘Als deze mensen hier zijn en voor ons werken dan zijn het ook onze arbeiders waar we goed voor moeten zorgen. Veel provinciebesturen zeggen dat ze daar niet over gaan, maar ik heb met mijn voorstel laten zien dat dat wel zo is, als je het maar wilt.’

Zandvliet: ‘Als andere provinciale SP’ers hiermee aan de slag willen, dan is mijn gouden tip echt om naar de parken toe te gaan om daar met mensen te praten over hun situatie. Dat is de enige manier waarmee je echt een goed beeld te krijgt en uiteindelijk een goed voorstel kunt schrijven. Omdat het

onzichtbaar is voor veel mensen, en dus ook voor bestuurders en andere volksvertegenwoordigers, zul je ze moeten meenemen, zodat ze bij de bespreking van je voorstel echt weten waar het over gaat. Zo hebben we gedurende de afgelopen drie jaar veel vragen gesteld, maar ook gesprekstafels georganiseerd met bedrijven die laten zien hoe het wel op een menswaardige manier kan. We hebben provinciale en gemeentelijke ambtenaren achter hun bureau weggesleept om mee naar buiten te gaan.’

Concrete voorstellen

Het resultaat van al die inzet is een heldere nota met concrete voorstellen. Zandvliet:

‘Wat we hebben gemerkt is dat de provincie perfect de regierol kan pakken, waar dat bij gemeenten niet lukt door gebrek aan kennis of personeel. Door dat stevig te doen en ervoor te zorgen dat overal dezelfde afspraken gelden, voorkom je dat problemen zich van gemeente naar gemeente verplaatsen. Ons advies is dus dat er binnen de provincie iemand komt die dit aanstuurt, en die gemeenten, werkgevers en arbeidsmigranten bij elkaar haalt om afspraken te maken.’

Hij vervolgt: ‘Allereerst vinden we dat de conclusies van het aanjaagteam onder leiding van Emile Roemer direct moeten worden overgenomen. Verder adviseren we

Emile Roemer en Bart van Kent bezochten in coronatijd een gebouw in Almere waar arbeidsmigranten gehuisvest zijn om daar met ze in gesprek te gaan.

Arbeidsmigranten worden met valse beloftes naar Nederland gehaald om vervolgens te worden weggestopt in slechte woonruimtes.

om de registratie van arbeidsmigranten op orde te brengen bij de gemeenten. Nu zijn mensen niet ingeschreven waardoor ze geen recht hebben op zorg en sociale zekerheden. Hierdoor hebben ze ook geen stem. Dat is ook iets waar we voor pleiten: zet deze mensen zelf aan tafel en praat met ze, in plaats van over ze te praten. Luister naar hun verhalen en verbeter hun situatie.'

Tot slot is ook de woningbouw een punt van aandacht in het voorstel van Zandvliet: 'Het belangrijkste is dat bed en brood gescheiden worden. De werkgever moet niet ook de verhuurder van de woning zijn. Dat geeft veel te veel macht aan de bedrijven en onzekerheid voor de mensen. Hier moeten de woningcorporaties echt samen met gemeenten aan de slag om fatsoenlijke woonruimte voor kort verblijf te bouwen. De TU Twente heeft een heel complex voor buitenlandse studenten opgezet, en dat kan opeens wel omdat het dan over kennismigranten gaat in plaats van arbeidsmigranten. Dat onderscheid is zo ontwrichtend en oneerlijk. Daar moet heel snel verandering in komen.'

Vol spanning

Op zijn allerlaatste dag als Statenlid heeft Zandvliet zijn initiatief ingediend. Vanwege zijn verhuizing naar het Drentse Beilen moest hij stoppen in Overijssel. Hierdoor

kon hij de verdere behandeling van zijn voorstel niet meemaken, en kon hij ook niet meestemmen. Zandvliet is nu lijsttrekker voor de Drentse SP, en hij weet zeker dat hij zich na 15 maart weer vol gaat storten op het verbeteren van de leefomstandigheden van arbeidsmigranten: 'Dit gaat mij nooit meer loslaten. De verhalen die ik heb gehoord blijven mij bij, en ik ben tot op het bot gemotiveerd om deze schrijnende situaties de wereld uit te helpen.'

Toen op 22 februari het initiatiefvoorstel van Zandvliet in stemming werd gebracht, bleek het zo goed in elkaar te zitten dat zijn aanwezigheid niet meer nodig was. Met maar liefst 41 stemmen voor en 4 tegen (alleen FvD en PVV) werd het met een overweldigende meerderheid aangenomen. Zandvliet wachtte het resultaat vol spanning af: 'Je weet nooit welke kant het kwartje op valt bij een stemming. Dat zelfs de VVD, een partij die normaal niet aan de kant van de werknemer staat, vóór was, laat zien dat we goed werk hebben geleverd. Na de stemming had ik nog contact met mijn mede-indiener, Jan Jonker van de SGP. Ik appte hem 'Gefeliciteerd Kameraad!', waarop hij 'AMEN' terugstuurde.' •

tekst Xander Topma
foto's Maurits Gemmink

'Luister naar hun verhalen en verbeter daarmee hun situatie'

VOLKSPROTEST OP HET BEURSPLEIN

SP TREKT ENER VAN DE MARKT

GIEBEDRIJVEN

Steeds meer mensen kunnen hun energierekening niet betalen. Zo'n 2.000 mensen kwamen op 11 februari naar het Volksprotest op het Beursplein in Amsterdam. Op deze symbolische plek, bij de aandelenbeurs, maakten } ze duidelijk dat onze energie niet thuishoort op de markt. De winsten van energiebedrijven moeten niet naar aandeelhouders gaan, maar worden ingezet om de energierekening te verlagen. Voordat onze energiebedrijven werden geprivatiseerd waren ze veelal in handen van gemeenten en provincies. De SP ziet de Provinciale Staten verkiezingen dan ook als de volgende kans om zeggenschap over onze energie terug te pakken.

De Volkspetitie van de SP om de energie te nationaliseren en de rekening te verlagen, is inmiddels meer dan 125 duizend keer getekend. SP-fractievoorzitter Lilian Marijnissen: 'Het is genoeg geweest. Terwijl mensen in de kou zitten, maken Essent, Eneco en Vattenfall samen een miljard winst per jaar. In plaats deze winsten inzetten om onze rekening te verlagen, wordt dit geld verdeeld onder de aandeelhouders. Onze energie hoort niet op de markt. Dit kan en moet anders. Samen pakken we de zeggenschap over onze energie terug en verlagen we de rekening.'

foto Wibe Kijstra

foto Joshua Versijde

foto Sandra Jijtenbogaart/ANP©

foto Joshua Versijde

foto Joshua Versijde

DE ROEP OM RADICALE DEMOCRATISERING

In *Heel de mens*, het vernieuwde beginselprogramma van de SP, pleit de partij voor een radicale democratisering. Deze roep om meer zeggenschap klinkt ook in de samenleving, onder meer in de boeken van Eva Rovers, Kim Putters en Ewoud Kieft.

Het gaat slecht met de democratie: het vertrouwen van mensen in de politiek is laag en veel mensen geloven niet meer dat de politiek de problemen waar zij mee te maken hebben kunnen oplossen. Dat blijkt uit recent opinieonderzoek door het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), in *Burgerperspectieven 2022*.

Het is niet vreemd dat mensen het vertrouwen verliezen, als we zien hoe politici met hen omgegaan. De gedupeerden van de gaswinning in Groningen maken duidelijk hoe de belangen van multinationals boven de mensen gaan. De slachtoffers van het toelagenschandaal tonen hoe onmenselijk de politiek kan zijn.

In het vernieuwde beginselprogramma *Heel de mens* laat de SP zien hoe de democratie is gegijzeld door het kapitaal, doordat de belangen van het grote geld steeds boven die van de gewone mensen worden gesteld. De oplossing daarvoor is niet om af te zien van democratie, waardoor mensen nog minder te vertellen hebben.

Het antwoord van de SP is juist een radicale democratisering, door mensen meer te betrekken bij de politiek en ook veel meer zeggenschap te geven. Over de zorg of over de energie; in de buurt en op het werk. Wat ook goed aansluit bij onze manier van werken – de SP wil actief zijn met en onder de mensen.

Dit is ook de boodschap van Lilian Marijnissen, in haar boek *De winst van eerlijk delen*. Waarin ze laat zien waarom niet de markten, maar de mensen het voor het zeggen moeten hebben. Hoe juist meer democratie het antwoord is op de problemen van deze tijd en fundamentele veranderingen mogelijk maakt.

De vernieuwde Heel de mens

Nadenken over de politiek en over de rol van de SP moeten we allemaal doen: daarom voeren we ook een partij brede discussie over *Heel de mens*, of de beginselen van de SP. Een debat over ons socialisme, onze waarden en hoe wij mensen betrekken bij de politiek. Hoe wij radicale democratisering mogelijk maken:

Private rijkdom gaat hand in hand met publieke armoede. De winsten vloeien vooral naar de bezitters, maar de rekening wordt betaald door de mensen. Bijvoorbeeld als bedrijven 'gered' moeten worden, omdat ze zo belangrijk zijn voor de economie. Wat niet failliet mag gaan hoort niet op de markt. Zaken die onmisbaar zijn voor de mensen en de samenleving, moeten publiek worden

EEN NIEUW VERHAAL VOOR NEDERLAND

Kim Putters was lang directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), dat veel onderzoek heeft gedaan naar het afnemende vertrouwen van Nederlanders, in de politiek en in de samenleving. Een reden voor dat gebrek aan vertrouwen is de manier waarop ons land wordt bestuurd: als een BV. De burger is een 'klant' geworden, die vooral verantwoordelijk is voor zichzelf en niet meer voor de samenleving. Zijn les is dat de overheid moet leren kijken vanuit het leven van mensen zelf. Ook hebben we een 'thuisgevoel' nodig, over dat wat ons bindt.

'Onze samenleving heeft een verhaal nodig', zegt Kim Putters. Dit boek is ook een oproep aan de politieke partijen, die zo'n verhaal moeten maken. Om na te denken over de belangen die we gezamenlijk hebben en de waarden die we met elkaar delen. Zijn oproep sluit mooi aan bij de discussie die de SP heeft over *Heel de mens*. Waarin we als partij laten zien wat ons verhaal is. Hoe wij mensen organiseren en echte verandering mogelijk maken. Welke waarden wij in de politiek centraal stellen: de menselijke waardigheid, de gelijkwaardigheid en de solidariteit. •

Kim Putters,
Het einde van de BV Nederland
104 p. 15,00 euro

MAAK DE DEMOCRATIE DEMOCRATISCH

Als de politiek niet wil luisteren naar de mensen, dan moeten mensen zelf van zich laten horen, stelt Eva Rovers, in *Nu is het aan ons*. Zij was volop in de media, met een pleidooi voor meer 'burgerberaden'. Dat zijn bijeenkomsten waarin mensen zelf de problemen bespreken en met oplossingen komen, die ze aan de politiek voorleggen. Als voorbeeld noemt ze de burgerberaden in Frankrijk over het klimaatbeleid, op initiatief van president Macron, die met allerlei voorstellen kwamen. Een idee dat in ons land ook door klimaatminister Rob Jetten wordt omarmd.

Wat Rovers niet vertelt is dat van al die plannen in Frankrijk uiteindelijk weinig terecht is gekomen, omdat politici zoals Macron ook hun eigen belangen hadden. Het gevaar is dat dit soort 'beraden' interessant zijn voor mensen die graag willen meepraten, maar niet voor de mensen die weinig vertrouwen hebben in de politiek. Die hebben veel liever een referendum, zodat ze ook 'nee' kunnen zeggen, als de politiek een besluit neemt dat zij echt niet willen. En dat wil Rovers juist weer niet. Voor echte verandering is alleen meepraten helaas niet genoeg. •

Eva Rovers,
Nu is het aan ons
184 p. 15,00 euro

Ewoud Kieft,
Vechten voor democratie
174 p. 19,99 euro (gebonden)

DE OVERHEID: DAT ZIJN WIJ ZELF

Politiek gaat over plannen en wetten, maar begint met passie. Dat gevoel spreekt volop in het boek *Vechten voor democratie* van schrijver en historicus Ewoud Kieft. Hij vindt het niet erg dat we polariseren, dat hoort bij de democratie, waarin iedere stem wordt gehoord. In een democratie zou iedereen evenveel invloed moeten hebben, maar er zijn maar heel weinig mensen die geloven dat dit echt zo is. Dat komt vooral door de 'neoliberale orthodoxie': door alles over te laten aan de markt, is de democratie 'uitgehold en van waarden en ideeën beroofd'.

Als oplossing vindt Ewoud Kieft dat we niet minder, maar juist meer moeten polariseren: de politieke discussie aangaan en de ideeënstrijd voeren – een pleidooi dat aansluit bij de oproep van Lilian Marijnissen, in *De winst van eerlijk delen*. We moeten stoppen met het marktdenken: 'De democratie heeft meer aan burgers en politici die hartstochtelijk voor hun eigen waarden en belangen opkomen en ze tot inzet maken van een loyale ideeënstrijd.' Waarbij 'loyaal' betekent dat we respect hebben voor anderen, als die gepassioneerd opkomen voor hun ideeën. •

georganiseerd en gecontroleerd. Dat geldt voor alle publieke voorzieningen: voor de zorg en het onderwijs; voor energievoorziening en openbaar vervoer; voor volkshuisvesting en banken en alle andere essentiële diensten.

De democratie mag niet stoppen op de beurs of in het bedrijf. Voor een economie die ten dienste staat van mens en planeet, moeten we de tegenstelling tussen arbeid en kapitaal opheffen. Dat vereist een fundamentele verandering van de verhoudingen in de economie, o.a. door uitbreiding van de zeggenschap van mensen. Dat kan door

belastingen en wetten, maar vooral door werknemers een stem te geven in strategische beslissingen en de winsten ten goede te laten komen aan hen die het werk doen.

Op 17 februari verscheen de vernieuwde versie van *Heel de mens* op SPnet, waarmee de tekst toegankelijk is voor de leden. In april wordt in elke afdeling een ledenvergadering gehouden, waar de nieuwe tekst met alle leden kan worden besproken. Op zaterdag 3 juni zullen op een speciaal ideologisch congres onze vernieuwde beginselen definitief worden vastgesteld.

Steun in de samenleving

Het pleidooi van de SP voor een radicale democratisering krijgt steun in de samenleving, ook van schrijvers en wetenschappers. In korte tijd verschenen maar liefst drie boeken waarin wordt gepleit voor meer democratie: door Eva Rovers, Kim Putters en Ewoud Kieft. Drie mensen die vaak anders tegen de politiek aankijken dan de SP, maar die ons zeker ook kunnen inspireren. •

tekst Ronald van Raak

PORTRETSERIE 'DEAR FUTURE' WINT PAUL PETERS FOTOPRIJS

Fotograaf Zahra Reijs heeft met haar fotoserie 'Dear Future' de Paul Peters Fotoprijs gewonnen. Dit initiatief van de SP maakt deel uit van de Zilveren Camera en is bedoeld als stimulans voor de sociaal geëngageerde fotojournalistiek in ons land. Maatschappelijke betrokkenheid speelt een doorslaggevende rol bij de beoordeling van de inzendingen. De speciale prijs is ingesteld als eerbetoon aan de in 2017 overleden Paul Peters, die een grote reputatie genoot als organisator én huisfotograaf van de SP.

Op zoek naar hoop

De jury van de Paul Peters Fotoprijs vroeg zich dit jaar af of we het ons nog kunnen veroorloven om hoopvol te zijn in een tijd waarin de gevolgen van oorlog en krakende systemen zo bepalend zijn in de maatschappij. Op basis van die vraag kreeg de jury 297 inzendingen, waaruit zij drie genomineerden koos die volgens de jury bestaande beelden doen kantelen.

Over winnaar Zahra Reijs en haar portretten scheef de jury: 'Verrassend, prikkelend en confronterend zijn de beelden van jongeren uit generatie Z. Alles kan. Alles is mogelijk. Alles mag. In een tijd waarin identiteit en het benoemen ervan soms tot hokjesgeest en versplintering leidt, zijn zij tien passen verder en rekken ze het begrip identiteit juist op. Fluïde en kwetsbaar, bevrijd van het systeem geeft deze groep een statement voor de toekomst af. Hoogstaande fotografie, met oog voor detail en met exact de juiste emotie. De jury bleef ernaar kijken en voelde een lichtpuntje en inderdaad: hoop.'

De serie bestaat uit c.a. 100 portretten en is gemaakt in 2022.

foto: SP Flevoland

> PROVINCIALE SP'ERS WILLEN ENERGIE WEER IN EIGEN HANDEN

Uit onderzoek in opdracht van Energie Beheer Nederland blijkt dat meer dan de helft van de Nederlanders het een goed idee vindt als energie weer genationaliseerd wordt. De provincies hadden eerder een grote rol in de energievoorziening, tot deze in de verkoop werd gezet. SP'ers in de Provinciale Staten doen nu voorstellen om zeggenschap over de energie weer terug te krijgen.

In hun moties roepen de SP-Statenfracties op om onderzoek te doen naar een provinciaal energiebedrijf. Ze zeggen hiermee dat energie een basisvoorziening

is die niet aan de markt moet worden overgelaten. Met de winsten moet de energierekening worden verlaagd en moet er meer invloed komen op hoe we schone energie opwekken.

In de provincies Utrecht en Groningen zijn deze SP-voorstellen al aangenomen. In Drenthe staakten de stemmen (net zo veel voor als tegen) waardoor er later nog een keer moet worden gestemd. In andere provincies zijn de voorstellen bij het schrijven van dit nieuws verworpen of moet er nog over worden gesproken. •

> KAMER STEUNT SP: EERSTE STAP GEZET NAAR BINDEND CORRECTIEF REFERENDUM

De Tweede Kamer heeft dinsdag het voorstel van de SP om het bindend correctief referendum op te nemen in de Grondwet gesteund. SP-Kamerlid Renske Leijten nam het initiatief tot het maken van de wet: 'Dit is een eerste stap in onze strijd om het referendum mogelijk te maken en mensen een stem te geven in de politiek. Als mensen politici terug kunnen fluiten, zullen politici beter moeten gaan luisteren.'

Dit is de tweede keer dat de SP een wet voor het bindend correctief referendum gaat verdedigen. Nu de wet is aangenomen in de Tweede Kamer zal Leijten de wet gaan verdedigen in de Eerste Kamer. Daarna moet er na de verkiezingen weer gestemd worden met een twee derde meerderheid, omdat het om een wijziging van de Grondwet gaat. •

Lees hier meer over het bindend correctief referendum: sp.nl/onderwerp/referendum

> SP ROTTERDAM GAAT DE VASTGOEDMARKT OP

Pal voor de Pompenburgflat in Rotterdam vond op vrijdag 10 februari een wel heel bijzondere pop-up vastgoedbeurs plaats. Dit initiatief van de SP en bewoners werd georganiseerd om aandacht te vragen voor de onnodige sloop van de flat en alle gevolgen van dien.

Met glossy brochures werd aangeprezen hoe uniek de Pompenburgflat eigenlijk is. De bijzondere indeling van de woningen en het gebouw werden in het boekwerk prachtig neergezet, alsof het om een nieuw vastgoedproject zou gaan. Met glanzende sfeerimpressies werd nogmaals de waarde van de bestaande 226 woningen benadrukt.

Woningcorporatie Havensteder, de eigenaar van het pand, was ook uitgenodigd maar kwam helaas niet opdagen. Een tegenvaller voor de bewoners die hoopten op meer begrip maar vooral ook het besluit om niet te gaan slopen. De SP en bewoners hebben met deze aansprekende actie in ieder geval laten zien hoe waardevol de flat nog is en zullen het hier zeker niet bij laten zitten.

foto: s SP Rotterdam

> SP-VOORSTEL AANGENOMEN: PEPERDURE REKENMACHINE HOEFT NIET LANGER GLOEDNIEUW TE ZIJN

Met dank aan een voorstel dat de SP samen met het CDA deed kunnen ouders tot wel honderden euro's goedkoper uit zijn gedurende de middelbare schoolperiode van hun kinderen. Vaak moesten ouders voor meerdere kinderen elke keer een nieuwe grafische rekenmachine kopen voor wiskunde. Met dit voorstel behoort die situatie als het goed is tot het verleden.

Kwint: 'Al jaren zijn de hoge schoolkosten de SP een doorn in het oog. Onze

basisschool en middelbare school horen gratis te zijn. En wat ons betreft zou veel meer onderwijs gratis moeten zijn. Maar jarenlang moesten ouders een paar producenten van rekenmachines spekken terwijl de wiskundige basisprincipes toch echt al een paar honderd jaar hetzelfde zijn. Goed dat aan die onzin nu een eind komt.'

Op verzoek van de SP gaat de minister ook in gesprek met wiskundeleraren om te kijken of deze rekenmachine

sowieso wel nodig is om goed wiskunde te leren. Kwint: 'Na ons voorstel werd ik door veel docenten benaderd met de mededeling dat ze er ontzettend blij mee waren, maar dat ze zich afvroegen of je niet meer een trucje met een moeilijk apparaat leert, dan dat je wiskunde gaat begrijpen. Ik ben geen wiskundige, dus die vraag ga ik niet voor ze beantwoorden. Maar als dat zo is dan hoeft in de toekomst helemaal niemand meer zo'n duur apparaat aan te schaffen.' •

Foto's Anouk Pross

> ZUTPHENAREN MASSAAL OP DE BEEN VOOR BEHOUD VOLWAARDIG ZIEKENHUIS

Ruim duizend Zutphenaren hebben op 17 februari massaal gedemonstreerd tegen de afbraakplannen van ziekenhuisbaas Pier Eringa. Met indringende verhalen van verloskundigen, veel spandoeken en luid gejoel lieten ze duidelijk merken dat zij het uitkleden van het ziekenhuis niet pikken.

Het bestuur van Gelre Ziekenhuizen wil per 1 juli de afdeling verloskunde sluiten en de spoedeisende hulp afschalen. De pas aangetreden bestuursvoorzitter Pier Eringa wil van geen wijken weten. Ook op het podium bij de demonstratie hield hij vol dat

het noodzakelijk zou zijn en goed voor de efficiency en financiën van het ziekenhuis. Op de vraag van SP'er Mart de Ridder aan wiens kant Eringa staat, die van patiënten en zorgmedewerkers of die van banken en verzekeraars, wist de zorgbestuurder zich geen houding te geven.

De emotie in het publiek was voelbaar toen verloskundigen de voorbeelden noemden, van zwangere vrouwen die het vanwege de afstand tot andere ziekenhuizen niet gered zouden hebben als Zutphen geen verloskundeafdeling zou hebben. Ook vakbond

FNV, gepensioneerd huisarts Bert Fransen en andere zorgmedewerkers pleitten gloedvol voor het behoud van een volwaardig ziekenhuis in Zutphen.

Volgens de Ridder is de succesvolle demonstratie een vuistslag voor het bestuur: 'Dat het verzet van de bevolking zo groot is, zullen ze niet hebben zien aankomen. Maar hiermee is het besluit nog niet van tafel, daarom gaan we door. Met meer en grotere acties, net zolang tot ons ziekenhuis veiliggesteld is.' •

Dankzij het energieplafond wordt de pijn van de oplopende energierekening een beetje gedempt. Maar aan de manier waarop dit vangnet is opgezet, kleven grote nadelen. Wie zich verdiept in de details ziet dat de energiebedrijven er wel erg goed vanaf komen, terwijl de kosten voor de overheid dreigen op te lopen.

EEN FINANCIËLE HANGMAT VOOR ENERGIEBEDRIJVEN

MAANDENLANG VERZETTE HET KABINET zich tegen spoedmaatregelen om een energieplafond in te voeren. 'Het kon niet en het mocht niet', schreef de Volkskrant. Voorstellen om een maximumprijs in te stellen en het verschil als overheid bij te leggen (de variant die vooral werd geopperd door GroenLinks en PvdA, en waar uiteindelijk ook voor is gekozen), waren al in maart 2022 gedaan. Tot september van afgelopen jaar bleef de regering echter volhouden dat een dergelijk prijsplafond te ingewikkeld was en eigenlijk ook niet nodig. Bovendien werd naar Brussel gewezen: Europese wetten zouden zo'n prijsplafond in de weg staan.

Maar half september veranderde de regering abrupt van koers. Door de vele verhalen die werden verzameld en de druk die vanuit politiek en samenleving werd

opgevoerd, werd het steeds lastiger om geen actie te ondernemen. Bezwaren over EU-regels ebden langzaam weg, ook al waren er eigenlijk geen nieuwe feiten. En toen gaven de energiebedrijven Vattenfall en Eneco in een gesprek met het parlement aan dat de invoering van een prijsplafond per 1 januari 2023 mogelijk moest zijn.

Vanaf dat moment ging de knop om. In een moordend tempo werd er dan toch een energieplafond uit de grond gestampt, dat per 1 januari in werking trad.

Dat energieplafond werkt ongeveer zo. Het energieverbruik van elk huishouden valt tot een bepaalde hoeveelheid elektriciteit en gas onder het energieplafond. Hiervoor geldt een maximale prijs. Wanneer de energieleverancier toch een hogere prijs in rekening brengt, betaalt de overheid het verschil. Wie meer energie nodig heeft dan de hoeveelheid die onder het plafond zit, betaalt over dit deel van het stroomverbruik zelf de dure marktprijs.

Tussen aankondiging en invoering is er veel kritiek gekomen op de plannen van het kabinet. Zo zijn er veel mensen die vanwege hun woonsituatie niet onder de plannen vallen. Bijvoorbeeld wanneer de energie voor een wooncomplex gezamenlijk is geregeld. Ook zijn er veel mensen die om medische redenen een hoger energieverbruik hebben, voor het aanhouden van apparatuur, of het op temperatuur houden van een kamer. Bovendien zijn de belastingen op energie verhoogd (om het prijsplafond deels te financieren), waardoor ook een eventueel vast contract duurder is geworden.

Maar twee kritiekpunten springen eruit, omdat ze verraden waarom de energiebedrijven zo enthousiast zijn over het prijsplafond. Ten eerste krijgen de energiebedrijven grote voorschotten op hun rekening gestort. Deze worden gebaseerd op de verwachtingen van diezelfde energiebedrijven, en de tarieven die zij zelf bepalen. In ESB, het tijdschrift voor Nederlandse economen, schrijven Marco Haan en Maarten Pieter Schinkel dat energieleveranciers hierdoor geprikkeld worden om hun tarieven omhoog te gooien. Normaal zouden ze voor te hoge prijzen worden afgestraft door overstappende klanten, maar door het energieplafond is die concurrentie grotendeels verdwenen.

>

Voor het voorschot, dat je ook zou kunnen zien als een lening, vraagt de overheid geen enkele rente. Een beetje handige energieleverancier kan op deze manier gratis geld lenen van de overheid. Bovendien is er geen enkele garantie dat de voorschoten die ten onrechte worden uitgekeerd, ooit nog terugkomen.

In plaats van vooraf een voorschot te geven, is het beter om achteraf de gemaakte kosten te vergoeden, stelt Renske Leijten. Waarbij het overigens nog maar de vraag is of energiebedrijven wel doelmatig te werk zullen gaan. Zolang ze niet met elkaar worden vergeleken (benchmarken), is er geen prikkel om minder kosten te maken, stellen Haan en Schinkel. En voor de internationaal opererende energieleveranciers wordt het ook nog een hele klus om te achterhalen of de opgegeven kosten werkelijk relevant zijn voor de Nederlandse leveringen. Een controle volgt pas in 2025. Haan en Schinkel schrijven dat het bovendien 'niet duidelijk (is) hoe streng en effectief de controle op de inkoopkosten achteraf zal zijn'.

Een tweede nadeel dat de economen noemen, is dat de maximale winst die energiebedrijven mogen maken wel erg hoog is vastgesteld. De bedrijven mogen van de

Leijten: 'Het is een financiële hangmat die zijn weerga niet kent'

afgelopen vier jaar het gemiddelde van de drie meest winstgevende jaren nemen. Dat is bovendien gegarandeerde winst, zonder ondernemersrisico, want de overheid betaalt. Tegelijkertijd mogen nieuwe bedrijven, die de afgelopen jaren geen winst hebben gemaakt, volgens deze regels ook nu geen winst maken. Een groot voordeel voor de bestaande bedrijven dus. 'Het is een financiële hangmat die zijn weerga niet kent', aldus Renske Leijten, die heeft voorgesteld om een verbod op winst in te stellen voor de energieleveranciers.

Die hangmat wordt door de overheid betaald, maar hoeveel het energieplafond precies gaat kosten is onduidelijk. 'Miljarden, zoveel is duidelijk' schrijven Haan en Schinkel. Hoewel de tarieven inmiddels naar beneden worden bijgesteld, waren deze tijdens de eerste drie maanden van dit jaar enorm hoog. Energieleveranciers worden voor deze maanden geheel gecompenseerd. En dat zijn belangrijke maanden, schrijven de economen: 'De maanden januari, februari en maart zijn samen ongeveer goed voor vijftig procent van het totale gasplafondvolume en dertig procent van de elektriciteit.'

De eerste miljarden worden betaald door, zoals eerder genoemd, de energiebelasting te verhogen. Ook wil het kabinet een 1,5 miljard euro extra belasting heffen bij energiebedrijven. Maar als de kosten hoger uitvallen, dan is nog niet duidelijk hoe dit wordt opgevangen. Minister Kaag sluit bezuinigingen niet uit. •

tekst Bart Linssen
illustratie Nenad Mečava

foto Cees de Boer/Wikimedia CC0

Onder invloed van het marktdenken werd prijsbeheersing door de overheid vanaf de jaren tachtig geheel losgelaten. Tussen supermarkten ontstond een ware prijzenoorlog, waarbij alleen de grootste bedrijven standhielden. Ook Codi Gezinsmarkt redde het niet.

KAN DE PRIJZENWET HELPEN TEGEN DE HOGE INFLATIE?

Veel Nederlanders kunnen nauwelijks meer rondkomen vanwege de gestegen energiekosten en kosten voor levensonderhoud. Wat kan de overheid doen om deze mensen te helpen? Zou een oude wet uit 1961 uitkomst kunnen bieden?

DAT DE OVERHEID zich met de prijzen bemoeit is niet nieuw. 'In zekere zin is er in het kapitalisme altijd prijscontrole geweest', zegt emeritus hoogleraar economische geschiedenis Jan Luiten van Zanden. 'Al in de late Middeleeuwen stelde de Nederlandse overheid een maximumprijs voor brood vast, om te voorkomen dat mensen in tijden van schaarste of hongersnood te veel voor hun brood moesten betalen'. Ook in latere perioden greep de overheid regelmatig in als de prijzen van essentiële goederen en diensten uit de hand liepen. Met het oog op een dreigende oorlog werd deze bevoegdheid in 1939 vastgelegd in een nieuwe wet.

Om daarmee 'de opdrijving van prijzen van goederen en diensten alsmede het hamsteren van goederen in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden te voorkomen'. Deze zogenaamde Prijsopdrivings- en Hamsterwet was bedoeld om in crisistijd onverantwoorde prijsstijgingen en voorraadvorming tegen te gaan.

Prijzenwet

Ook na de Tweede Wereldoorlog bleef de wet van kracht. Dat had te maken met de geleide loonpolitiek, die in de eerste jaren na de bevrijding een belangrijk onderdeel

WAT STAAT ER IN DE PRIJZENWET?

De minister van Economische Zaken kan met instemming van de ministerraad, maximumprijzen vaststellen voor producten en diensten. Dat mag alleen in geval van een 'zich plotseling voordoende noodsituatie van de nationale economie', veroorzaakt door 'een of meer schoksgewijs optredende factoren', die ervoor zorgen dat de inflatie versneld oploopt. Zo'n maatregel is maximaal zes maanden geldig, en kan daarna met nog eens zes maanden verlengd worden. Het is strafbaar om een prijsmaatregel te overtreden. Gebeurt dit opzettelijk, dan is zelfs sprake van een misdrijf.

L E N

vormde van het Nederlandse politieke beleid. Professor Van Zanden: 'Om de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven te versterken, mochten de lonen niet te veel stijgen. Om te voorkomen dat de kosten voor levensonderhoud uit de hand zouden lopen, controleerde de overheid ook de prijzen'. Zo mocht een pak melk in 1967 niet meer dan 58 cent kosten. 'Melk was om meerdere redenen een strategisch product', vertelt Van Zanden. 'De landbouw was er in hoge mate afhankelijk van, maar er werd ook heel veel melk gedronken. Over de melkprijs werden destijds hevige debatten gevoerd'.

In de loop van de jaren zestig werd de geleide loon- en prijsbeleid langzaam

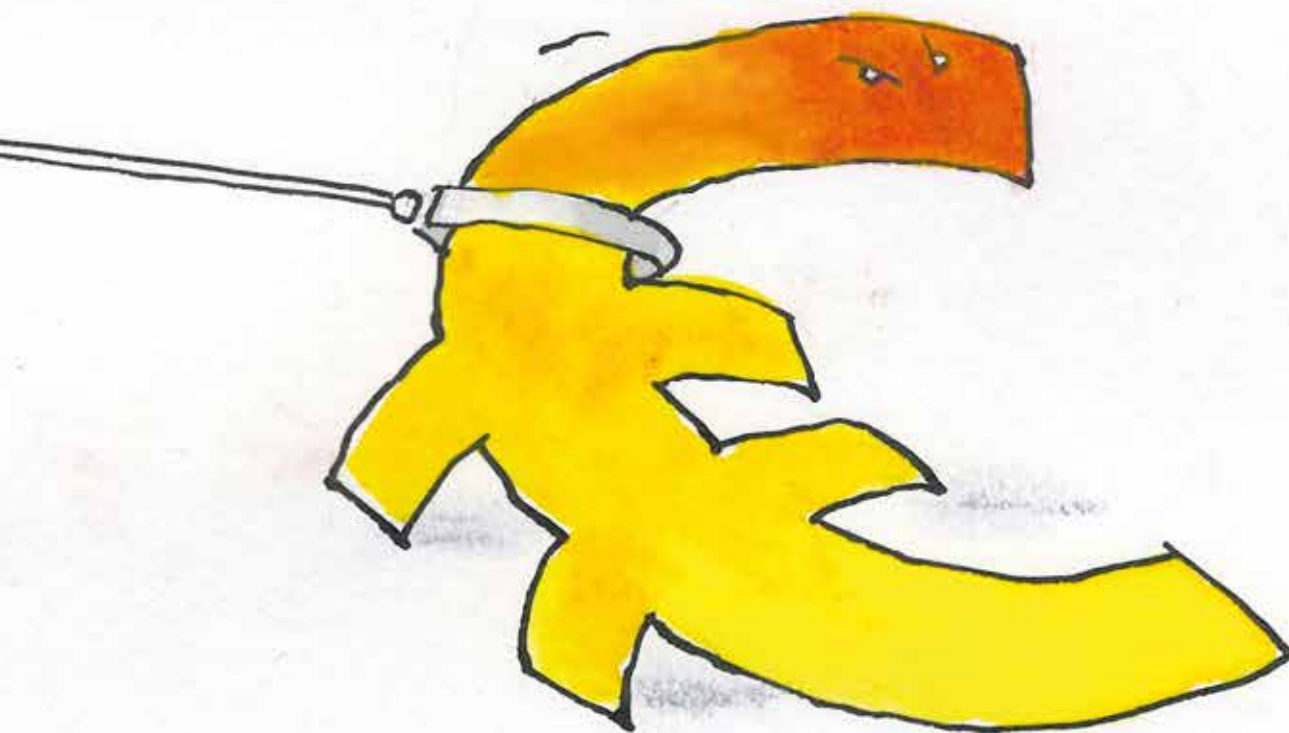
losgelaten, vanwege de aantrekkende economie en de toenemende druk vanuit het bedrijfsleven. In 1961 kwam er een nieuwe Prijzenwet (een jaar later gevolgd door de Hamsterwet). Voortaan mocht de overheid alleen nog ingrijpen bij 'onverantwoorde prijsverhogingen'. In 1982 werd de wet verder aangescherpt tot 'een zich plotseling voordoende noodsituatie van de nationale economie'. Van Zanden: 'Het idee was dat de markt zichzelf zou reguleren. Alleen in

geval van nood was er de Prijzenwet. In de praktijk maakte de overheid hier nauwelijks gebruik van, zelfs niet tijdens de oliecrisis van de jaren zeventig'.

Internationale prijsafspraken

Vanaf de jaren tachtig raakte de Prijzenwet geheel in onbruik. Binnen het dominante marktdenken was geen plaats meer voor prijsregulering door de overheid. Toch denkt professor Van Zanden dat de oude

'Het liberaliseren van de energiesector is fout geweest'

Prijzenwet in de huidige energiecrisis weer van pas kan komen. 'Voorwaarde voor effectief gebruik van de wet, is dat de markt uit een beperkt aantal spelers bestaat die een beperkt aantal producten leveren. Bij de Nederlandse energiemarkt is dat het geval'.

Hij wijst wel op het risico van het instellen van een maximumprijs als de wetten van de markt internationaal blijven regeren. Hij noemt als voorbeeld medicijnen. Van Zanden: 'Nederland heeft ervoor gekozen om de medicijnprijzen te maximeren. Daardoor betaalt het vaak minder voor medicijnen dan andere landen. De keerzijde daarvan is dat de grote farmaceutische bedrijven minder medicijnen aan Nederland leveren,

waardoor we nu met medicijn-tekorten kampen'. Zijn voorkeur gaat dan ook uit naar internationale prijsafspraken. 'Op Europees niveau hebben ze ervoor gekozen om de enorme winsten van de energiebedrijven af te romen met een extra winstbelasting. Maar of die er gaat komen is nog maar de vraag. ExxonMobil heeft al een rechtszaak aangespannen tegen het EU-besluit'.

Terugdraaien privatiseringen

Zijn er nationaal dan nog mogelijkheden om meer grip te krijgen op de energierekening? Professor Van Zanden: 'Naast de invoering van maximumprijzen, zou je als overheid grotere voorraden kunnen aanleggen om de markt te stabiliseren.

Met gas heeft zij dat het afgelopen jaar ook gedaan en daar zou je mee door kunnen gaan'. Ook het weer in publieke handen brengen van de energiebedrijven, zoals de SP voorstelt, is wat hem betreft een optie. 'Inmiddels wordt vrij algemeen erkend dat het fout is geweest om de hele energiesector te liberaliseren. Ook omdat je een belangrijk deel van de zeggenschap hebt weggegeven aan buitenlandse bedrijven. Het weer terugdraaien van de privatiseringen lijkt me op termijn een mooie oplossing, al moet je wel goed onderzoeken hoe dat juridisch in elkaar zit, ook binnen de Europese context'.

tekst Tijmen Lucie
illustratie Len Munnik

LINKSVOOR

‘ALS JE WILT, HEB JE ALTIJD EEN KEUZE’

Ze stond in het verleden als singer-songwriter in de finale van de Grote Prijs van Nederland, was een verdienstelijk buikdanseres, studeerde filosofie en journalistiek, droeg zelfgeschreven gedichten voor en werkte als tekstschrijver. In het heden is ze minstens even actief: Jente van Eck, organisatiesecretaris van de SP-afdeling Den Bosch.

‘Ik ben een single moeder van drie kinderen waarvan er twee een speciale onderwijsbehoefte hebben en die alle drie extra zorg nodig hebben. Daardoor heb ik met heel veel instanties te maken en dat levert evenveel problemen op. In de politiek zie je dan één partij die het begrijpt en die je bondgenoot is. Ik stemde al lang SP en na de teleurstellende Tweede Kamerverkiezingen van maart ‘21 dacht ik: dat kan toch niet! Toen ben ik lid geworden. Vorig jaar vroeg de afdeling of ik organisatiesecretaris wilde worden. Daar heb ik ja op gezegd.’

› **Naast de zorg voor je kinderen ben je van tijd tot tijd mantelzorger voor je ouders en heb je een baan. Hoe combineer je dat met je SP-activiteiten?**

‘De kinderen zijn eens in de twee weken vier dagen ergens anders, dan heb ik wat meer lucht, maar het is inderdaad een breekbaar bouwwerk waarin ik opereer. Mijn drijfveer is dat ik niet bij de pakken neer wil zitten of heel boos ga worden, maar een voorbeeld

wil geven aan mijn kinderen. Laten zien dat als je wilt, je altijd een keuze hebt. Ik doe het SP-werk voor mezelf, omdat ik het graag wil. Alles combineren kost moeite, en niet alles lukt, maar dat maakt de momenten waarop iets wel lukt extra bevredigend.’

› **Waar droom je van? Wat zou je graag eens willen doen?**

‘Moeilijke vraag. Wel, dan zou ik met mijn kinderen eens echt op vakantie willen gaan, wat verder weg. De vrijheid hebben om dat soort dingen te doen die nu moeilijk te organiseren en te betalen zijn. Ik heb zelf mooie herinneringen aan de vakanties met mijn ouders in Zuid-Frankrijk. Zoiets gun ik mijn kinderen ook.’ •

DE SP IN 1977

HET POLITIEKE ROER OMGEGOOD

In 1977 besloot de SP voor de eerste keer mee te doen aan de verkiezingen voor de Tweede Kamer – dat was vijf jaar na de oprichting van de partij. In die jaren had de kleine partij vele duizenden mensen georganiseerd. Dat gebeurde met lokale acties rondom werk en wonen, zorg en natuur. Lokaal had de partij ook successen geboekt bij verkiezingen, vooral in Oss en Nijmegen. Als een deel van de mensen die hadden deelgenomen aan de acties op de SP zouden stemmen, zou een Kamerzetel er zeker in zitten. Toch gebeurde dat niet, de SP kreeg lang niet genoeg stemmen. Dit was voor de partij reden om het politieke roer om te gooien.

Twee lijsttrekkers

‘De SP kan de PvdA naar links trekken’, luidde de kop bij een interview met Robert Long, in de *Tribune*. Deze beroemde zanger vond dat de PvdA van Joop den Uyl moest breken met het CDA van Dries van Agt en de SP kon daarbij helpen. ‘Den Uyl stemmen is Van Agt kiezen’, was dan ook de boodschap van de SP. De partij ging de landelijke verkiezingen in met twee lijsttrekkers: Remi Poppe, de voorman van de milieuacties van de SP (in het Milieu Actiecentrum Nederland, MAN) en Joke van Ballegooijen, de voorvrouw van de grote zorgacties van de partij (in de Vereniging Voorkomen is Beter, VIB).

Zowel Van Ballegooijen als Poppe waren bekende activisten geworden. Met dit duo liet de partij ook zien waar ze stond: voor de zorg en het milieu. ‘De Socialistiese Partij komt met minstens één zetel in de Kamer. Tenminste, als alle Tribune-lezers SP stemmen’, meldde het partijblad vol vertrouwen. Dat gebeurde echter niet: bij de verkiezingen in mei haalde de SP 24.420 stemmen (0,29 procent): veel te weinig voor een zetel. Zelfs op plekken waar de SP lokaal sterk was, werd landelijk weinig op de partij gestemd. In Nijmegen was in 1974 lokaal 6,8 procent gehaald en in 1975 landelijk maar 2,3 procent.

Eerste poging

1977 was het jaar van Joop den Uyl, die premier was geweest van het meest linkse kabinet ooit – samen met Dries van Agt. De PvdA haalde dat jaar 53 zetels, de meeste tot nu toe. Dat ging ten koste van radicalere linkse partijen, zoals de CPN (van 7 naar 2); de PPR (van 7 naar 3) en de PSP (van 2 naar 1). Het was dus niet zo vreemd dat deze eerste poging van de SP geen succes had. Wel was het

Joke van Ballegooijen en Remi Poppe: lijsttrekkers van de SP in 1977. De Tribune met Robert Long (en judoka Anton Geesink).

opmerkelijk dat zoveel mensen die lokaal SP stemden, dat landelijk niet deden. In één ding kreeg de SP wel gelijk, namelijk dat Dries van Agt niet te vertrouwen was: hij liet Joop den Uyl vallen en ging regeren met de VVD.

Dat de SP geen Tweede Kamerzetel haalde was voor de partij geen probleem: SP'ers hadden genoeg manieren om in actie te komen en samen met mensen politiek te voeren – zoals in de massaorganisaties MAN en VIB. Andere organisaties waren Arbeidersmacht, dat acties voerde in de bedrijven, en vooral de Bond van Huurders en Woningzoekenden (BHW), dat bewoners organiseerde in de eigen buurt. Dit activisme was heel belangrijk, om samen met de mensen praktische verbeteringen af te dwingen. Maar voor een socialistische partij was dit niet genoeg. Die was er ook voor fundamentele verandering: een socialistisch Nederland.

Voor het bestuur van de SP, in het bijzonder voor organisator Daan Monjé, was de uitslag van deze verkiezingen een reden om het politieke roer om te gooien. De SP was succesvol in het activisme, maar dit zou meer verbonden moeten worden met het socialisme – en met de herkenbaarheid van de eigen partij. Al die verschillende organisaties, met die verschillende acties, moesten meer onder één politieke noemer worden gebracht en meer verbonden worden met de SP. Dat was een reden om de SP Hulp en Informatiedienst op te richten. Een herkenbare en nationaal geleide organisatie, die in 1978 van start zou gaan. •

tekst Ronald van Raak
foto archief SP

Ich bin Emil?!

Wie dacht dat onze Emile Roemer alleen talent had voor de politiek, die heeft het mooi mis. Voor carnaval heeft de zingende gouverneur een ware hit opgenomen die in menig café heeft geklonken.

Met de band 'Emil & Emile en de Emilekes' zong hij het nummer 'Ich bin Emil'. De tekst is nogal raadselachtig voor wie niet in de provincie Limburg woont maar de melodie blijft gegarandeerd nog dagen in je hoofd zitten. Zal Emile het nummer ook gaan zingen op ons volgende congres?

Bekijk de videoclip hier:
sp.nl/ichbinemile

Tribune maart 2023

DOORLOPENDE MACHTINGING BON OM LID TE WORDEN

naam : Socialistische Partij (SP)
adres : Snouckaertlaan 70
postcode : 3811 MB woonplaats: Amersfoort
land : Nederland incassant ID: NL86ZZZ403462460000
kenmerk machtiging (in te vullen door SP):
reden betaling : betaling contributie

Door ondertekening van dit formulier geeft u toestemming aan de SP om doorlopende incasso-opdrachten te sturen naar uw bank om een bedrag van uw rekening af te schrijven wegens contributie en aan uw bank om doorlopend een bedrag van uw rekening af te schrijven overeenkomstig de opdracht van de SP. Als u het niet eens bent met deze afschrijving kunt u deze laten terugboeken. Neem hiervoor binnen 8 weken na afschrijving contact op met uw bank. Vraag uw bank naar de voorwaarden.

Ja, ik word lid van de SP. Ik ontvang een welkomsgeschenk en bovendien krijg ik elke maand het nieuws- en opinieblad De Tribune in de bus. Ik kies voor de volgende kwartaalbijdrage:

€ 5,00 (minimum) € 7,50 € 10,00 € 12,50 € 15,00 anders: € _____

naam : _____
roepnaam : _____ voorletters: _____ m/v _____
adres + huisnr : _____
postcode : _____ woonplaats: _____
land : _____ geboortedatum: _____
email : _____
telefoon : _____ mobiel: _____
IBAN (rekeningnr.) : _____ bank identificatie (BIC)*: _____
plaats en datum : _____ * geen verplicht veld bij Nederlands IBAN (rekeningnr)
handtekening : _____

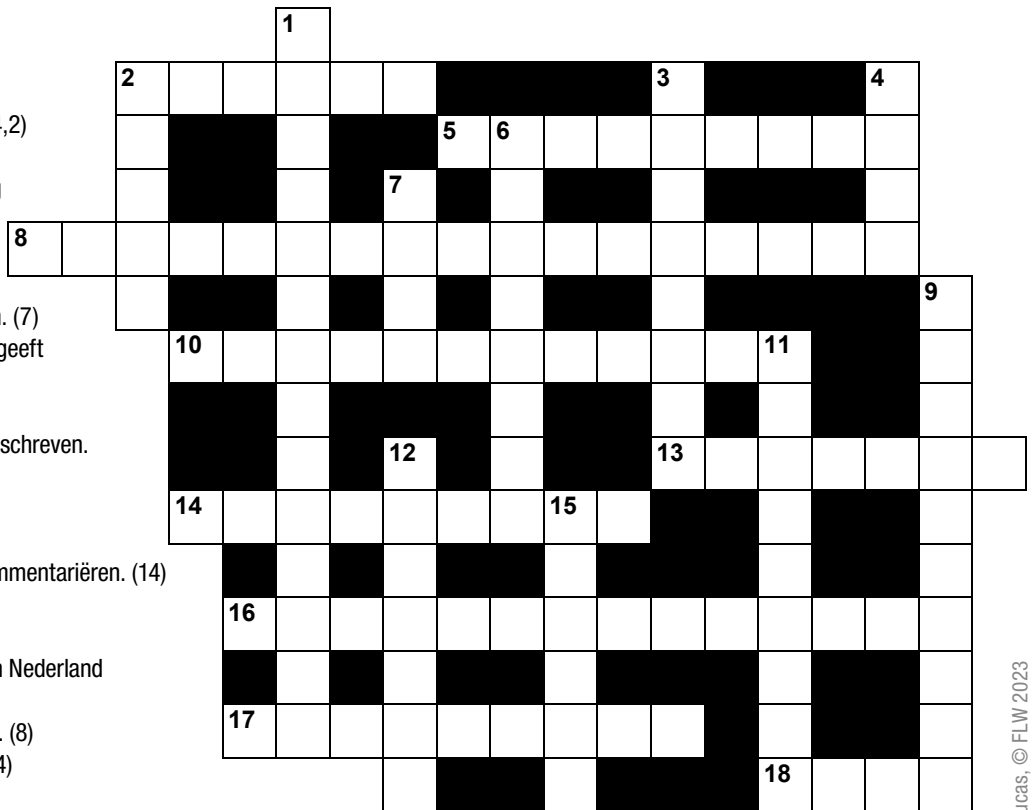
CRYPTOGRAM

Horizontaal

- 2 Schaf je zo een buitenkansje aan? (6 en 4,2)
- 5 Zo'n festijn duurt (geen) 100 jaar. (9)
- 8 O hoe bijzonder! Iets hoger is het een nóg groter mirakel! (6,5,6)
- 10 Schrijfgerei met dubbele (kleur-)functie? (12)
- 13 Loeit bij het stemmen als makke schapen. (7)
- 14 Lichaamsdeel is wel een bijdehandje, en geeft richting aan. (9)
- 16 Psychologie? Of toch geologie? (14)
- 17 Een afspraak in de papieren agenda opgeschreven. Zoooo ouderwets. (9)
- 18 Woont de worm hier aan zee? (4)

Verticaal

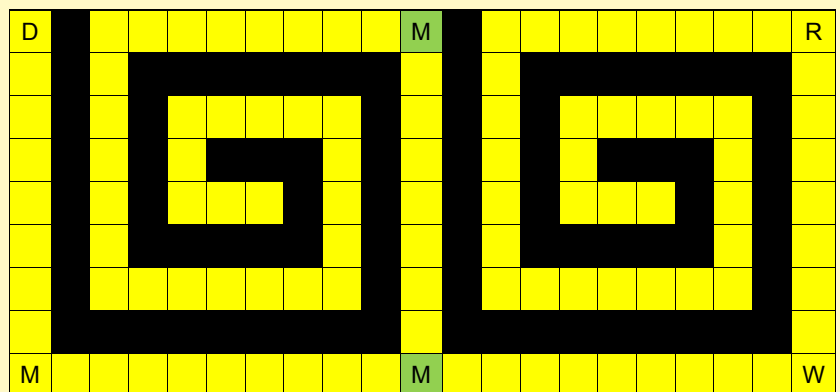
- 1 Het talent om te zien, tegelijk met het commentariëren. (14)
- 2 Er zit een hompje suiker in de pap. (5)
- 3 Steenhard en krulharige type muziek. (8)
- 4 Beroemd in Engeland of Amerika. Maar in Nederland niet flexibel. (4)
- 6 Fanfare is ook onderscheiden in het leger. (8)
- 7 Betrekking waar men brieven ontvangt. (4)
- 9 Is niet geschikt voor slanke treinen? (10)
- 11 Zo trapt de keeper tegen de bal (en de paal). (9)
- 12 Hier worden, lekker warmgehouden, euro's gekweekt. (7)
- 15 Handen zijn ideaal om te stelen. (6)

Henry en Lucas, © FLW 2023

DUBBEL-SPIRAALTJE

Anagrammatica! U begint linksboven. Vind eerst een 9-letter woord dat samengesteld kan worden uit alle individuele letters van de omschrijving onder '1' en plaats dit in de linkerbalk. Ga dan tegen de klok in totdat alle anagrammen gevonden zijn. Deze Dubbelspiraal heeft een tweede 'krul'. Het 3de woord van de spiraal links (omschrijvingen 1-10) is het beginwoord van de rechterspiraal (a-i), die 'bovenaan in het midden' begint. Dit woord is een palindroom. De 'ij' is één letter. Veel plezier!

Vanaf linksboven

- 1) Miep tobde 2) Dim Midas laf 3) Amanda nam 4) Jaar had ma 5) Bas tour 6) Cineast 7) Nerts 8) Stoet 9) Mos 10) Mei

Vanaf middenboven

- a) Manna Adam b) Muis vorm wol c) Wreed hout d) Els sarren e) Toon wel f) Oom pest g) Etuis h) Legen i) Sul j) Kas

OPLOSSINGEN FEBRUARIPUZZEL 2023

CRYPTOGRAM

- Horizontaal** 7) Halvefinalist 8) Salonvleugel 9) Douw 11) Overspel 13) Cultuurtip 14) Welgevallen
- 16) Nachtvlinder 17) Alhier. **Verticaal** 1) Zuiplap 2) Naturel 3) Naaldwoud 4) Even 5) Titelverdediger
- 6) Baggereiland 8) Snob 10) Uitgestald 12) Einder 15) Dag.

De winnaar van de februaripuzzel 2023 is Ezechiël Jongkoe uit Winterswijk.

Stuur uw oplossing van een puzzel naar keuze vóór 29 maart naar de puzzelredactie van de Tribune; Snouckaertlaan 70, 3811 MB Amersfoort of tribunepuzzel@sp.nl

Vergeet u niet uw naam en adres te vermelden? Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een gesigneerd boek verloot uit de SP-boekenstal.

CITATENRAADSEL

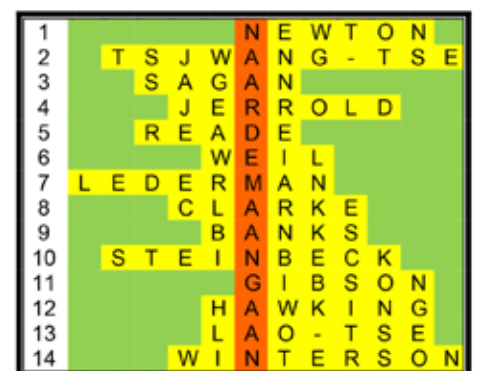

foto Robin Utrecht/ANP©

PASSENDE FISCALE OPLOSSING

Minister voor Rechtsbescherming Franc Weerwind heeft toen hij burgemeester van Almere was jarenlang zijn dienstauto met chauffeur gebruikt voor privetritten. Meer dan 5000 kilometer heeft hij privé in de auto gereden terwijl dat tegen de regels was. Huidig burgemeester Ank Bijleveld zegt dat de Belastingdienst nu kijkt naar een "passende fiscale oplossing".

Mensen die in de bijstand zitten en een keer te veel geld krijgen van familie worden meteen gestraft en gekort op hun uitkering. Ondertussen meldt de NOS dat de compensatie van de ouders bij het toeslagenschandaal nog tot 2030 kan duren. Wanneer krijgen zij een passende fiscale oplossing van de Belastingdienst? •